The Academy of Management and Administration in Opole

ORGANIZATION AND MANAGEMENT IN THE SERVICES' SPHERE ON SELECTED EXAMPLES

Monograph

Edited by Tetyana Nestorenko,
Tadeusz Pokusa

Opole 2020

ISBN 978 – 83 – 66567 – 02 – 3

Organization and management in the services' sphere on selected examples. Editors: Tetyana Nestorenko, Tadeusz Pokusa. *Monograph.* Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; ISBN 978-83-66567-02-3; pp. 495, illus., tabs., bibls.

Editorial Office:
The Academy of Management and Administration in Opole
18 Niedziałkowskiego str., 45-085 Opole, Poland,
tel. 77 402-19-00/01
E-mail: info@poczta.wszia.opole.pl

Reviewers
doc. Olena Chukurna, DSc (Ukraine)
prof. WST Aleksander Ostenda, PhD.

Editorial Board
Marian Duczmal, Nadiya Dubrovina (Slovakia), Wojciech Duczmal, Józef Kaczmarek, Tamara Makarenko (Ukraine), Iwona Mstowska, Oleksandr Nestorenko (Slovakia), Tetyana Nestorenko (Ukraine), Filip Pokusa, Tadeusz Pokusa, Jadwiga Ratajczak, Sławomir Śliwa

Publishing House:
The Academy of Management and Administration in Opole
18 Niedziałkowskiego str., 45-085 Opole, Poland,
tel. 77 402-19-00/01

Authors are responsible for content of the materials.

© Authors of articles, 2020
© Tetyana Nestorenko,
Tadeusz Pokusa
© Publishing House WSZiA, 2020

TABLE OF CONTENTS

Preface ……..…….…… **7**

Part 1. Organization and management in the provision of services by business ……..……...… **9**

1.1. Identification of the potential and achievements of the logistics and logistics services sector in the European Union ....…….. 9

1.2. New challenges for risk management in the digital economy and digital markets ……..……..……... 25

1.3. Efficiency of energy crops cultivation for business development in Ukraine ...……...……. 36

1.4. Risks of a funded pension system …… 46

1.5. Public services as the tasks of the commune .....….. 57

1.6. Scoring models ……..... 68

1.7. Internal organizational interactions as a factor of the organization competitiveness ……..…..…… 82

1.8. Audit in providing of agrarian business subjects activity ...……. 93

1.9. Current problems of formation and functioning service cooperatives in agriculture ……..... 101

1.10. Marketing communications in the management system strategic partnership relations in the field of communications and information ……. 110

Part 2. Organization and management of educational institutions …….. **118**

2.1. Innovative educational work in Ukraine: management aspect …… 118
2.2. Lifelong learning as the civilization paradigm' factor of modern society development ……..…….…….... 127
2.3. The problem of defining the concept and types of migration in modern pedagogical science ……...……..….. 142
2.4. CLIL as a method of training European specialists ……. 150
2.5. Innovation management as an important component of education institution management ……..... 161
2.6. Approach to improving the efficiency of functioning the internal quality system of higher education in Ukraine in the student – teacher module ….……...…… 172
2.7. Organization of health space in an educational institution …….. 181
2.8. Aecsthetic value in education ……..… 192
2.9. Distance education as an innovative education service ….…….. 201

Part 3. Applied aspects of organization and management in education ….. **210**

3.1. Problems and countermeasures of personnel development in Chinese …….…….…….... 210
3.2. "Agrosharing" as a strategic vector of agricultural education management ….……... 220
3.3. Distinctives of the learning process transformation through digital tools: challenges and opportunities ……..…….... 230
3.4. The information competence formation's organization of future primary school teachers, social and cultural workers: foreign experience ……... 241

Запропоноване у дослідженні анкетування студентів враховує соціально-професійний, функціонально-рольовий, етико-психологічний та індивідуально-типологічний аспекти педагогічної діяльності викладача, рівень оволодіння заявленими у дисципліні компетентностями і дозволяє всебічно її оцінити з точки зору споживачів освітніх послуг – студентів. Даний моніторинг сприятиме підвищенню ефективності функціонування системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні поряд з аналізом роботи модулів викладач – викладач та викладач – роботодавець.

Література:

1. Bloom, B., Englehart, M. Furst, E., Hill, W., & Krathwohl, D. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain. New York, Toronto: Longmans, Green.
2. Скакун В. А. Организация и методика профессионального обучения: учебное пособие. - М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2007. - 400 с.
3. Освітньо-професійна програма: перший (бакалаврський) рівень, Спеціальність – 275.03 Транспортні технології (на автомобільному транспорті). – Режим доступу : https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_Standart/bacalavr/275_03_opp_b_tt.pdf

2.7. Organization of health space in an educational institution

2.7. Організація здоров'язбережувального простору в навчальному закладі

Основним завданням Національної стратегії розвитку освіти в Україні є «якісна освіта, яка є необхідною умовою забезпечення сталого демократичного розвитку суспільства» [5]. Під якісною освітою ми розуміємо надання молодій людині ґрунтовних знань, умінь та навичок, які складатимуть базис майбутньої професії, а також розвиток особистісних якостей (уваги, уяви, пам'яті тощо) і формування мотивів на систематичну самоосвіту [8]. Проте, як можна говорити про якісну освіту молоді, якщо спостерігається загрозлива тенденція суттєвого погіршення стану фізичного та психічного здоров'я молодих українців. Серед сучасних причин загрозливих показників для української молоді є війна, міграційні процеси, низький соціально-економічний рівень життя, недосконала реформа системи охорони здоров'я, зниження рівня здоров'я населення. А зниження рівня здоров'я, зокрема, молоді обумовлено як конкретними причинами: спадковістю, способом життя, неусвідомленістю цінності власного здоров'я, незадовільною профілактичною роботою та медичною допомогою, забрудненням середовища життя, спалахами вірусної інфекції, низькою якістю продуктів харчування та питної води, несприятливими умовами в суспільстві та сім'ї [7], так і неналежними умовами у закладах, в яких перебуває молодь значну частину часу свого життя.

У «Щорічній державній доповіді про становище дітей в Україні (за підсумками 2018 року)» наголошується, що за останні десятиріччя спостерігається тривожна ситуація щодо зменшення кількості здорових дітей в Україні, що відбувається на тлі зменшення загальної чисельності дитячого населення. Результати *профілактичних оглядів* дітей віком 0–17 років, що проводяться дитячими поліклініками по Україні, демонструють наявність значної кількості захворювань. За даними Міністерства охорони здоров'я України, з 6 947 063 дітей, оглянутих у дитячих поліклініках упродовж 2018 р.

(7 041 835 оглянутих дітей у 2017 р.), виявлено хвороби зору у 46,46 випадках серед 1000 оглянутих (47,85 випадків на 1000 оглянутих у 2017 р.), постави – у 37,77 випадках з 1000 оглянутих (39,45 випадків на 1000 оглянутих у 2017 р.) [4]. Ці дані засвідчують, що найбільш поширеними захворюваннями серед дітей є прояви порушення зору та змін опорно-рухового апарату, зокрема порушення постави та сколіоз. Ще більшого погіршення ця ситуація набуває серед українського студентства, що не може не викликати занепокоєння їхніх батьків, учителів, викладачів, адміністрацію навчальних закладів, так і їх самих.

Основними причинами формування неправильної постави є: висока питома вага гіпокінезії (недостатня рухова активність внаслідок прив'язаності дітлахів до комп'ютерів та планшетів) і гіподинамії (порушення функцій організму (опорно-рухового апарату, кровообігу, дихання, травлення), яке сталося через обмеження рухової активності, зниження сили скорочення м'язів) дітей і підлітків, що призводить до м'язової гіпотрофії і ослаблення суглобово-зв'язкового апарату; надмірні фізичні вправи, пов'язані з різними видами праці і спорту, викликають більший розвиток тих м'язів, які є найбільш навантаженими; внаслідок цього сильніше розвиваються одні частини тіла, а інші відстають; надмірна жирова маса тіла; збільшення статичних навантажень на хребет, пов'язане з необхідністю тривалого підтримання робочої пози; неправильні звички сидіти горблячись і викривляючи хребет вбік, стояти з упором на одну ногу, ходити з нахиленою вниз головою і опущеними та зведеними вперед плечей; сором'язливість дітей та підлітків високого зросту, внаслідок чого вони часто сутуляться або відставляють одну ногу в бік, неправильно розподіляючи вагу тіла і перевантажуючи хребет, що призводить до його деформації; недосконалі шкільні меблі; носіння портфеля в одній руці; надмірна маса ранців / портфелів з підручниками; м'яка постіль, висока подушка, звичка спати на одному боці; плоскостопість; різні захворювання (наприклад, рахіт, ревматизм) [3].

Порушення постави мають не тільки негативний вплив на зовнішній вигляд й естетику тіла, але й передусім на функціональний стан окремих систем

і органів, призводячи до порушень фізичного розвитку, а також викликають перевантаження опорно-рухового апарату, що стає причиною його захворювання [3]. У дітей із порушеннями постави знижені фізіологічні резерви дихання та кровообігу, порушені адаптаційні реакції, унаслідок чого вони схильні до захворювань легень і серця. Наприклад, збільшення грудного кіфозу (сутулість) змінює реберний кут, що призводить до зменшення об'єму грудної клітки, а отже до зменшення життєвої ємності легень (ЖЄЛ) та порушення функцій серця. У дітей з пласкою спиною спостерігається зниження ресорної функції хребта, внаслідок чого спричиняються постійні мікротравми головного мозку під час ходьби, бігу та інших рухів, що негативно позначається на вищій нервовій діяльності. Зниження амортизаційної (ресорної) функції хребта супроводжується швидким настанням втоми, а нерідко і головними болями. При збільшенні поперекового лордозу живіт випинається вперед, змінюється розташування внутрішніх органів у черевній порожнині, що обумовлює їх захворювання.

З огляду на зазначене, постава є інтегруючим показником стану здоров'я дітей, навіть незначні функціональні порушення можуть спричинити стійку деформацію опорно-рухового апарату, мати важкі наслідки для здоров'я дітей, тому так важливо вчителям, викладачам і батькам вміти оцінювати функціональний стан хребта в учнів з метою профілактики або корекції його порушень і створювати відповідні умови для його формування під час навчального процесу. Тому *метою статті* є окреслення шляхів організації здоров'язбережувального простору в навчальному закладі.

Під поняттям «здоров'язбережувальний освітній простір» ми розуміємо створення під час навчально-виховного процесу атмосфери комфортного особистісного зростання, розвитку й ефективної самореалізації кожної дитини, забезпечення адекватних віковим особливостям дітей психолого-педагогічних та оздоровчо-профілактичних умов для формування та зміцнення всіх компонентів здоров'я, а також комфортні й безпечні умови перебування молоді у навчальних закладах, що сприяє збереженню та зміцненню здоров'я [6]. З

окреслених вище позицій створення в навчальному закладі здоров'язбережувального простору розглядаємо як організацію безпечних і комфортних умов перебування дітей у школі, а студентів у ВНЗ.

Формування правильної постави, по-перше, неможливе без виховання фізичної культури. Під фізичною культурою ми розуміємо і ранкову гімнастику, і ходьбу, і уроки фізкультури. Добрим знаком є ухвалений Верховною Радою України Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підтримки дитячо-юнацького спорту та фізичного виховання дітей» (19 травня 2015 року № 453-VIII). Законопроектом №2067 передбачається відновлення в Законі «Про фізичну культуру і спорт» норм щодо обов'язковості передбачення посад фахівців з фізичної культури в дошкільних та інших навчальних закладах; збільшення мінімальної кількості уроків з фізичної культури в загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах з двох до трьох на тиждень; заборона скорочення мережі державних і комунальних закладів фізичної культури і спорту без згоди центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики в сфері фізичної культури та спорту, а також скасування норм щодо запровадження плати за навчання дітей у дитячо-юнацьких спортивних школах.

Впроваджені в Україні три уроки фізкультури на тиждень – це краще, ніж два, але все одно недостатньо порівняно з даними інших країн: у Франції та Німеччині – 6 годин в тиждень, а у Канаді – 7 годин в тиждень.

По-друге, дитина повинна отримувати правильне і збалансоване харчування, що забезпечує, відповідно до віку, достатнє надходження пластичних і енергетичних речовин, макро- та мікроелементів. Характер харчування багато в чому визначає стан кісткової тканини, зв'язкового апарату і «м'язового корсету» [3].

По-третє, правильна постава дитини залежить від того, чи навчили її батьки і вчителі набувати правильну позу під час сидіння, стояння, ходіння. Тому одним із завдань кожного педагога є формування в учнів правильної

робочої постави. Адже відучувати учня від неправильного стояння, ходіння чи сидіння значно важче, ніж навчити стояти, ходити і сидіти правильно.

Ознаками правильного стояння є: пряме розташування голови; симетрично розташовані плечі й злегка розгорнуті; підтягнутий живіт; ноги прямі; зведення стоп нормальне; збереження вертикального положення тіла; уникнення виставляння однієї ноги у бік, неправильно розподіляючи при цьому ваги тіла [3].

Ознаками правильного ходіння є: пряме розміщення голови; симетрично розправлені плечі; напружені ноги; навантаження припадає на п’яти та перший і п’ятий пальці стопи; склепіння стопи підняте; відсутність розгойдування тулуба з боку в бік; відсутність розмахування рук; хода красива [3].

Найбільш фізіологічно доцільними при сидінні (під час писання, читання, креслення) в учнів є: невимушена поза з легким нахилом тулуба вперед: тазовий відділ тулуба майже вертикальний, поперековий – відхиляється від вертикалі на 10°, грудний – на 18°, а осьова лінія голови – на 35°; відстань від очей до зошита 24 – 35 см; симетричне розташування передпліч; лежання кистей рук на столі приблизно під прямим кутом; зігнання ніг у колінних суглобах під кутом 90°; розміщення стоп ніг на підставці парти або на підлозі; висота сидіння повинна бути рівна довжині гомілки зі стопою плюс 2-3 см на підбори; лише за таких умов ноги учня в усіх трьох суглобах зігнуті приблизно під прямим кутом, що попереджує застій крові в нижніх кінцівках і органах малого тазу [3].

Для формування правильної постави важливо, щоб адміністрація навчального закладу керувалась гігієнічними вимогами до шкільного (навчального) обладнання [1]. До шкільного (навчального) обладнання відносять: меблі (столи учнівські, стільці, парти, лабораторні столи, книжкові, настінні і вбудовані шафи й стелажі); класні дошки; верстаки і верстати навчальних майстерень; обладнання спортивних залів; підручники, наочні посібники та письмове приладдя.

Санітарний контроль за виготовленням шкільного обладнання повинні здійснювати санепідемстанції (СЕС). Проте, 29 березня 2017 року урядом України було прийнято рішення про ліквідацію Держсанепідслужби. У лютому 2020 року із поширенням у всьому світі коронавірусу було відновлено посаду головного державного санітарно-епідеміологічного лікаря (але не всю службу СЕС), в обов'язки якого входить координація дії органів влади для запобігання коронавірусної хвороби COVID-19 на території України та забезпечення комунікації із журналістами з цього питання. Зазначене свідчить, що на сьогодні ефективність використання навчального обладнання залежить лише від обізнаності про гігієнічні вимоги до його експлуатації адміністрації, педагогів, персоналу школи та ВНЗ, самих учнів та студентів.

Для збереження здоров'я учнів та студентів при виборі та застосуванні навчального обладнання повинні виконуватися такі вимоги [2]:

- навчальне обладнання повинно відповідати анатомо-фізіологічним можливостям дітей і студентів – зросту, пропорціям тіла, фізичним можливостям, забезпечуючи тим самим зручну позу дитини при навчальних заняттях, збереження працездатності та запобігаючи розвитку форм патології;
- обладнання має бути безпечним, виключати можливість травматизму і появи захворювань дітей та студентів (наприклад, відсутність ріжучих і гострих виступів в меблях, використання при виготовленні книг та зошитів безпечних фарб тощо).

Найважливішими для формування правильної постави є меблі, призначені для розсаджування учнів / студентів у класі / аудиторії. Існує понад 200 різних моделей парт, з яких з педагогічної і гігієнічної точок зору більш придатними для навчання є одномісна і двомісна парти за конструкцією Ф.Ф. Ерісмана. Проте, на сьогодні в більшості шкіл та вищих навчальних закладах в основному використовуються учнівські столи та стільці, що пов'язано з відносною простотою їх виготовлення і більшою економічністю.

Навчальні меблі мають бути виготовлені з твердих порід дерева, поверхня їх не повинна бути занадто шорсткою або навпаки дзеркально-гладкою. Стіл і

сидіння стільця повинні бути покритими прозорим лаком із збереженням текстури дерева або забарвлені непрозорими покриттями таких кольорів: жовтого, світло-зеленого, блакитно-зеленого, сірувато-блакитного, блакитного, зеленувато-жовтого з коефіцієнтом відбиття від 35 до 50%. Поверхня повинна бути матовою, бо блискучі поверхні столів, шаф та іншого обладнання негативно діють на сітківку ока, викликають зниження гостроти зору, швидкості розрізнення, стійкості ясного бачення і падіння працездатності. Не можна обирати столи і шафи темних кольорів, бо вони будуть поглинати велику кількість світла і негативно позначатися на психо-емоційному стані дітей / студентів. Не допускається навчальне обладнання білого кольору, тому що при цьому різко підвищується яскравість і рівень відблиску в приміщенні.

Розміщення парт в класі має бути таким, щоб забезпечити зручний підхід до кожного робочого місця. Між класною дошкою і першими партами повинно бути не менше як 2,5 м. Для попередження переохолоджень дітей взимку належить дотримуватись певної відстані між вікнами і найближчим рядом парт. Парти або столи в класі / аудиторії розставляють рядами (зазвичай в 3 ряди) так, щоб світло падало з лівого боку, дотримуючись при цьому встановленої нормативами відстані. У навчальних приміщеннях звичайної прямокутної конфігурації ці відстані такі: від зовнішньої стіни (від вікна) до першого ряду не менше 0,6-0,7 м, від внутрішньої стіни до третього ряду – 0,5 м, від задньої стіни до останніх столів (парт) – 0,5-0,65 м, від класної дошки до перших столів (парт) – не менше 2 м (оптимально 2,4-2,7 м), між рядами – 0,6-0,7 м. Відстань від вікон до третього ряду столів повинна бути не більше 6 м, тому що в іншому випадку робочі місця учнів / студентів, що сидять в цьому ряду будуть погано освітлені природним світлом. Задні парти повинні розташовуватися від класної дошки не більше ніж на 8 м, тому що подальше їх віддалення викликає надмірне напруження зору і слуху учнів. У приміщеннях з квадратною конфігурацією при розстановці меблів у чотири ряди відстань від дошки до перших столів повинна бути не менше 2,5 м, щоб забезпечити учням, що сидять за першими столами у крайніх рядах, «кут розглядання» не менше 30°; відстань

від вікон до першого ряду має бути 0,5 м; від останніх столів до задньої стінки – 0,8 м; між рядами не менше 0,6 м.

Дотримання належних розмірів парт для кожного конкретного учня / студента є необхідною передумовою забезпечення найкращих умов для підтримання правильної робочої пози під час читання, письма, креслення тощо. Висота парти чи стола повинна відповідати висоті від підлоги до ліктьового суглоба вільно опущеної руки, при сидячому положенні учня / студента. Найкращі умови зорової роботи за партою створюються при нахилі стола під кутом 14-15°. Висота сидіння повинна дорівнювати довжині гомілки зі стопою (додати 2-3 см на висоту підборів і підошви). Глибина (ширина) сидіння повинна становити 2/3 довжини стегон. Форма сидіння – горизонтальна з нахилом на 2-3° назад. Сидіння обов'язково повинно мати спинку – або суцільну, профільовану, або, щонайменше, з двома перекладинами – на рівні попереку і на рівні лопаток. Спинка сидіння служить опорою для тулуба, завдяки цьому м'язи-розгиначі спини не так швидко стомлюються, що є запорукою тривалого збереження правильної пози [2].

Забезпечення прямої посадки можливо при відповідності розмірів меблів зросту учнів / студентів. На сьогодні в Україні на шкільні меблі існують певні державні стандарти (ДСТУ 11015-93 «Столи учнівські», ДСТУ 11016-93 «Стільці учнівські» і ДСТУ 5994-72 «Парти шкільні») [1]. За цими стандартами випускаються шкільні меблі п'яти груп: А, Б, В, Г і Д, що мають як літерне, так і кольорове маркування (у вигляді кола діаметром 25 мм або горизонтальної смуги шириною 20 мм на бічних сторонах парти або столу). Дитина повинна сидіти за тією партою чи столом, які відповідають її зросту.

За партами (столами) А повинні сидіти діти зростом до 130 см (жовте маркування); парти Б призначені для школярів зростом від 130 до 144 см (червоне маркування); учні зростом від 145 до 159 см повинні сидіти за партами В (блакитне маркування); від 160 до 174 см – за партами Г (зелене маркування); від 175 см і більше – за партами Д (біле маркування) [1].

Для того, щоб визначити, парти якої літери необхідні учневі даного зросту можна використовувати емпіричну формулу Н.Н. Карташихіна [3]:

(1) Порядковий номер літери = [зріст учня (см) – 100] : 15.

Досить часто в школах відсутнє маркування меблів (як буквене, так і кольорове). Для того, щоб дізнатися, до якої групи меблів відноситься даний стіл (стілець), можна скористатися такими формулами [3]:

(2) Група (літера) стола = [висота столу (см) : 5] – 10.

(3) Група (літера) стільця = [висота стільця (см) : 3] – 10.

Істотну роль у забезпеченні правильної зручної пози учня /студента при читанні та писанні відіграє дистанція сидіння (це відстань по горизонталі між зверненим до учня краєм стола і краєм сидіння). Правильна посадка досягається за негативної дистанції сидіння: край сидіння заходить за край кришки столу на 3-6 см. За нульової дистанції сидіння (коли край столу і сидіння знаходяться на одному рівні) і особливо за позитивної (коли край сидіння відстоїть від краю столу) учневі / студентові доводиться сильно нахилятися вперед, що збільшує статичне навантаження на м’язи тулуба і призводить до швидкого стомлення.

Парти, тобто пов’язані між собою стіл і сидіння влаштовані так, що при закритій кришці дистанція сидіння автоматично стає негативною (в цьому випадку, правда, досить важко сідати за парту і вставати з-за неї – потрібно відкинути кришку, щоб дистанція сидіння стала позитивною). Якщо ж у класі немає парт, а є не пов’язані між собою столи та стільці, необхідно, щоб школяр / студент, сівши, підсунув стілець так, щоб його край на 3-6 см заходив за край стола. Вчителю (особливо в початкових класах) слід домогтися автоматизму такої посадки, щоб вона стала для школяра максимально зручною і звичною. Дуже важливо і вдома стежити за тим, щоб школяр працював за негативної дистанції сидіння.

Важливу роль в забезпеченні правильної зручної пози учня / студента при писанні (читанні) відіграє також правильна диференція – відстань по вертикалі між краєм стола (парти) і площиною сидіння [3]. За великої диференції учень

змушений при письмі високо піднімати праве плече, що може призвести до викривлення хребтового стовпа в правий бік. За малої диференції учень вимушений горбитись, що призводить до швидкої втоми. Оптимальна диференція визначається так: рівень краю стола повинен бути на 3 – 4 см вище ліктя вільно опущеної руки учня / студента, що сидить.

Таким чином, правильний підбір меблів дозволить забезпечити учневі найбільш фізіологічну пряму посадку та збереження зору. Слід пам'ятати, однак, що тривале підтримання навіть такої пози призводить до м'язового стомлення, для зменшення якого необхідно дозволити учням / студентам міняти положення тіла під час уроку / пари.

Важливим є правильне розсадження учнів за партами (столами) у класі. Основною вимогою при розсадженні учнів в класі є відповідність розмірів парт зросту учнів. В кожному класі повинно бути не менше трьох груп парт. За відсутності належного номера парти учня ліпше посадити за парту (стіл) більшого, ніж належить, розміру, ніж меншого.

При розсадженні учнів в класі враховують їх рівень здоров'я, зору, слуху, стану опорно-рухового апарату тощо. Дітям із зниженим зором відводять перші парти біля вікна; учнів, схильних до простудних захворювань, ангіни, ревматизму слід садити далі від вікна. З метою профілактики короткозорості, вад постави та викривлення хребта дітей двічі на рік міняють місцями.

За описаної вище організації навчального простору можна сподіватися на збереження здоров'я української молоді під час їхньої навчальної діяльності.

Література:

1. ДСаНПіН 5.5.2.008-01. ДСанПіН 5.5.2.008-01 Влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу. Державні санітарні правила і норми. Режим доступу: *https://pon.org.ua/novyny/5768-derzhavn-santarn-pravila-normi-dlya-zagalnoosvtnh-navchalnih-zakladv.html*
2. Коцур Н.І., Гармаш Л.С., Товкун Л.П. Шкільна гігієна: Навчально-методичний посібник. Переяслав-Хмельницький, 2010; 229 с.
3. Маруненко І. М., Неведомська Є. О., Бобрицька В. І. Анатомія і вікова фізіологія з основами шкільної гігієни: Курс лекцій для студ. небіол. спец. вищ. пед. навч. закл. – К.: Професіонал, 2004. – 480 с.
4. Насильство щодо дітей: сучасні виклики, законодавче врегулювання, кращі практики та взаємодія. Щорічна державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2018

and ways of implementation are determined. It is emphasized that lifelong learning is the driving force behind the formation and development of a nation's economic, intellectual, spiritual and cultural future.

2.3. ***Olena Havrysh.*** **The problem of defining the concept and types of migration in modern pedagogical science.** In the article the problem of defining the concept and types of migration at the present level of pedagogical science development is lighted out. The author emphasizes that the concepts of "migration", "migrant", "emigrant", etc. are thoroughly analyzed by native and foreign scholars who show differences in their interpretations, which are related to the polyaspectivity and polyfunctionality of these concepts.

2.4. ***Anastasiia Kuzmenko, Iryna Kashyrina.*** **CLIL as a method of training European specialists.** The article is dedicated to CLIL methodology usage during training international specialists. The general peculiarities and principles of using CLIL methods, main advantageous aspects are discussed. CLIL is revealed as a successful and commonly distributed approach for integrating foreign language into study process of various curriculum disciplines. Content and Language Integrated Learning refers to teaching students different subjects through a foreign language. CLIL has several advantages that include: bilingual immerse, development of mental abilities, logic, creative and cognitive thinking, enhancement of communication skills, expansion of world outlook and increase cultural competence.

2.5. ***Oleksandra Marmaza.*** **Innovation management as an important component of education institution management.** The article reveals the essence of innovation management that promotes systemic innovation activity, shapes a favorable investment climate and competitiveness of an education institution. The tasks of innovation management (organizational-managerial, socio-economic, socio-cultural) and the main functions (analyzing, planning, organizing, controlling, regulating) are defined. Specific means of innovation management are described, which are caused by the peculiarities of the innovation process in the education institution (initiation, marketing, benchmarking, fronting, engineering, monitoring, brand strategy, diffusion of innovations).

2.6. ***Yevgen Nagornyi, Olha Shulika.*** **Approach to improving the efficiency of functioning the internal quality system of higher education in Ukraine in the student – teacher module.** The research provides an analysis of approaches to the definition of educational goals for Ukrainian higher educational institutions. An example of applying the competency-based approach to the formation of a work program for the discipline "Fundamentals of Management" for the specialty – 275.03 Transport technologies (in road

About the authors

Part 1. Organization and management in the provision of services by business

1.1. *Piotr Blaik* – DSc, Professor
The Academy of Management and Administration in Opole, Opole, Poland.
1.2. *František Hocman* – PhD
University of Economics in Bratislava, Bratislava, Slovakia.
1.3. *Maksym Kulyk* – DSc in Agricultural Sciences, Associate Professor
Oleksandr Kalinichenko – PhD in Economics, Associate Professor
Vitalii Dekovetz – PhD Student
Poltava State Agrarian Academy, Poltava, Ukraine.
1.4. *Hanna Pysarevska* – PhD, Associate Professor
Simon Kuznets Kharkiv National Economic University, Kharkiv, Ukraine.
1.5. *Adam Walawender* – PhD, Engineer
The Academy of Management and Administration in Opole, Opole, Poland.
1.6. *Władysław Wornalkiewicz* – PhD, Professor WSZiA
The Academy of Management and Administration in Opole, Opole, Poland.
1.7. *Iryna Volevakha* – PhD in Psychology, Associate Professor
Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine.
1.8. *Katerina Melnyk* – PhD in Economics, Associate Professor
National Science Centre "Institute of Agricultural Economics", Kyiv, Ukraine.
1.9. *Stepan Poperechny* – PhD in Economics, Associate Professor
Oksana Salamin – PhD in Economics, Associate Professor
Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv, Lviv, Ukraine.
1.10. *Inna Yatskevych* – DSc in Economics, Associate Professor
Odessa Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Odessa, Ukraine.